

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pöli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 3. julija 1861.

Sopet je svetla zvezda ugasnila na slovanskem nebu.

Pavel Jožef Šafařík,

doktor modroslovja, vitez c. kr. reda Franc-Jožefovega, pruskega reda „za zasluge“ in ruskega sv. Ane v brilantih, ud c. k. znanstvene akademije na Dunaji in mnogih učenih družtev slovanskih in nemških, bivši bibliotekar c. k. vseučiliščne knjižnice v Pragi, najslavnejši sin matere Slave, ki je kakor nov Kolumb preiskaval slovanske zemlje in narode, z redko ostroumnostjo in neumornim svojim trudom svetu odkril stare svetinje slovanskega naroda, rojen v vasi Kobelařovem na gornjem Ogerskem 13. maja 1795, je v Pragi, slavljen od celega izobraženega svetä, umrl 26. junija 1861.

Večen mu spomin!

Kostí množijo redivnost zemlje.

Ze dolgo je kmetoravcom v mnogih deželah znano, da so kostí kaj dober gnoj. Škoda, da naši gospodarji še te dobrote ne cenijo, kakor bi imeli! Nadjamo se pa, da se bo v prihodnje bolje godilo. Zato obrnemo pozornost naših gospodarjev na to, kar je pisal nedavnej časnik vitemberški „Wochenblatt für Land- und Forstwirthschaft“, kteri uči, kako se more koščena moka porabiti, da nam največ koristi, kar se iz naslednje skušnje zvéda:

Na dveh enako velicih in enako obdelanih njivah, od kterih je bila vsaka po 28 štirjaških sežnjev velika, so se napravile skušnje.

Na prvo njivo, ktera je bila z jarinim žitom obsejana, se je potreslo 6 funtov koščene moke in vse skupaj zavleklo z brano; na

drugi njivi je bilo tudi jarino žito posejano, ktera pa ni bila s kostmi pognojena.

Obnesle ste se te njivi po natančnem zapisu tako-le:

Na prvi njivi se je pridelalo 96½ funtov slame (na celem oralu bi se je bilo pridelalo po tem takem 5421 funtov), žita se je pridelalo 11½ avstrijskih maselnov, kar bi bilo dalo na celem oralu 42 avstrijskih vagánov.

Na drugi se je pridelalo le 59½ funtov slame (tedaj bi je bilo na oralu le 3428 funtov), 9½ maselnov pa žita, kar bi bilo na celem oralu zneslo 34 avstrijskih vagánov.

Koščenega gnoja, da se en oral (joh) rali pognoji, bi bilo 3 cente in pol zadosti, zakaj skušnja je učila, da 12 funtov kostí na ravno tolikšni njivi ni dosti več zdalo.

Razloček med prvo in drugo njivo je bil tedaj tolikšen, da moremo reči, da na oralu njive s koščeno moko pognojene se najmanj za 7 vagánov žita, slame pa 18 centov več pridelalo.

Te popolnoma zanesljive skušnje, s kostmi gnojiti, so me napravile, da sem začel več skušati. Nekega majhnega kraja, ki je bil za ozimino posetev odločen, nisem mogel

zastran slabega vremena pretečeno jesen o pravem času obsejati, ki sem ga pa še le 4 dni pred vsemi Svetmi, ko se je zemlja osušila, s pšenico obsejal. Pol orala sem dal koj po pšenični setvi z enim centom koščene moke potrositi in povleči, da bi zvedil, ali bo setev tudi po omenjenem gnoji hitreje rasla ali ne. O vseh Svetih je zopet mraz nastopil; toda ko sem se na njivo podal, da bi vidil, ali je pšenici v kali mraz veliko škodoval, sem se kmali prepričal, da s koščeno moko podorano seme prav verlo kali in se očividno razraša. 7. dan listopada že jame talo zemljo sneg pokrivati, kteri pa ni obležal, ampak je kmali skopnil, kar je posetvi prav dobro djalo. 18. dan omenjenega mesca je zopet na debelo snega na tale tla padlo, in tako sem mislil, da se bo žito pod snegom dobro obdržalo. In res se nisem goljufal; koščena moka se je na vsako stran skazala silno koristna: v jeseni se žito hitreje in krepkeje ukorenini in pridelek je drugo leto dosti bogatejši.“

Mögling.

Naj bi bile te skušnje našim gospodarjem kazalo, da se saj zavémo, da so kostí kaj dober gnoj.

Z veseljem smo tedaj slišali, da slavni predsednik naše kmetijske družbe gosp. Fid. Terpinc, ki se nevtrudljivo poganja za napredek kmetijstva in obertnijstva, misli poleg Ljublanice na cesti v Selo pod Ljubljano napraviti mlin, v kterem se bodo kosti mlele za poljski gnoj.

Gospodarske skušnje.

(Zgodnji in pozni krompir). Ako želiš pozni krompir zgodaj pridelati, delaj tako-le: Izkopaj pozno zreli krompir in pusti ga kakih 14 dni na soncu, da ga vsaki dan obsije. Od sonca dobi krompir zeleno barvo, in to je vse, kar moreš storiti. Ta krompir shrani čez zimo v kakem zračnem kraju in spomladi ga posadi z godnjim vred, in vidil boš, da ti bo za 6 ali 7 nedelj popred dozorel, kakor poprejšnje leto. Tako ravnajo s krompirjem na Rusovskem.

(Akacija gorsko drevo). V goratih krajih so

gospodarji zavolj pustot stermih in kamnitih brežin dostikrat v velikih zadregah. Navadni les ne raste rad v taci krajih, kjer so se oplazi napravili; grozno težko jih je zopet z drevjem zasaditi. Za take brežine je akacija najpripravniše drevo; ona raste rada in spešno tudi v slabi in pusti zemlji, če je le rahla, in dá dober in koristen les za mnogoverstno orodje.

(Krave bolje molzejo, ako se štriglajo vsaki dan). V trevirskem časniku „Anzeiger“ se bere o tem to-le: Molzna krava, ktera je vajena, da se vsak dan pridno štriglja, in se ni (nalašč za poskušnjo) celih 14 dni štrigljala, je prišla v teh 14 dnevih ob mleko za 11 bokalov od poprej, čeravno je dobivala klaje in pijače enako mero kakor poprej. Od kónj ravno to veljá; poglejmo cesarske konje, ki se vedno snažijo in skerbno čedijo; so lepi, da jih je veselje viditi, čeravno se jim klaje v jasli na kupe ne navali. Za to je resničen stari pregovor: snažnost je polovica kerme.

(Prekajeno meso ohraniti, da se ga moli ne lotijo). Napravi si kako leseno kišto; na dno vsuj pepela (brezov pepel, pravijo, je za to najboljši), vsako versto mesá še posebej s pepelom potresi, in kišto se s prekajenim mesom postavi v kak suh in precej hladen fram. Če je meso tako s pepelom posuto, se ni bati, da bi mu merčesi zapljunke napravili, in po tem takem moljavo ne bo. Tako shranjeno suho meso se mora, preden se za živeče rabi, s kakošno kertačo dobro okertačiti, da se mu plesnoba odpravi, ktera pa okusu nič ne škodje. Iz tako shranjenega mesá se nič mešobe ne pogubi, in meso ostane dobro celo leto in dan mastno in okusno. Kdor noče, da bi se mesa pepel ne prijel, naj ga, preden ga v kišto naloži in s pepelom potrese, v papir zavije. — Tudi se prekajeno meso čez poletje dobro ohrani, ako se dene v večje peči, katerim se mesteje s ceglom zazidajo. Ta navada se nahaja večidel na gradovih, kjer imajo še dandanašnji velike peči v sobah, ki na severnih stranéh stojé. — Angleži dobivajo iz Amerike najlepše gnjati, ki so v limano platno zašite.

Še nekaj o tominsko-cerkljanski cesti.

Da svet misli Tomincov zavoljo tominsko-cerkljanske ceste zvé, o kateri je tominski poslanec v zadnji seji deželnega zbora goriškega dne 22. aprila t. l. govoril, jih tukaj odkrijemo. Izmed dveh načertov tominsko-cerkljanske ceste, ki sta si naravnost nasproti, prvi Tomincem, drugi Cerkljanom bolj dopada. Po prvem pot iz Tomina na Grahovo v Cerkojo, po drugem pa poleg reke Idrije do Želina in v Cerknjo peljá. Da bi obojna ta cesta dotičnima okrajama služila, nam priterdi vsak, kateri kraje prek potoka Bače do Grahove in poleg reke Idrije do Želina pozná.

Iz Tomina od nekđaj že pot do Grahove skoz Poljubin, Ljubin, Hom, Podmevec, Kneža in Senožete derži; ravno tako od sv. Lucije na mostu do Slapa na desnem bregu, in od Slapa do spodnje Tribuše na levem bregu reke Idrije dospéš. Iz spodnje Tribuše pa do Reke proti Želinu še kozje poti ne nahajaš, temveč žalostne, tamotne soteske pred očmi imaš. Od poti poleg reke Idrije do Reke nikdar tudi starim se sanjalo ni. Očividno znamenje je to, da ljudje poleg te reke je niso potrebovali, pa tudi napraviti si je niso upali. Ako pa Cerkljanom dandanašnji to mogoče je, in si to težavno delo doveršiti upajo, jim iz serca srečo vošimo, zakaj cesta je bogastvo dežele.

Al mi Tominci, katerih nas je 20.308, se vsigdar prvega načerta deržimo, in pot iz Tomina na Grahovo in od tod v Cerknjo, in v nemški Rut in v Podberdo želimo, — Cerkljanom pa, ki jih 7683 štejemó, bi pot iz Želina do Bukove na Grahova ne bila tako po volji, kakor una, ki si jo poleg reke Idrije do mosta pri sv. Lucii napraviti mislijo. Al od Cerknje do Slapa eno samo

vas Reko naletiš; zima je tudi v dolih huda, pot večidel zaperta. Kdo bi nek v teh pustotah in samotah cesto trebil, ker komaj sosed do sosedu en dober lučaj daljave pride?

Poglavitni namen tominsko-cerkljanske ceste je, ne le samo dva okraja Tomin in Cerknjo s kranjsko deželo skleniti, marveč potrebam naših hribovcov zadočiti in jim poti na vse strani na Bohin v Zelezničke, na Cerknjo in v Idrijo odpreti, da bi ložej, kar za prodaj imajo, odpeljati, česar pa za domačo rabo potrebujejo, privoziti mogli.

Tomín in okolica brez Ladre, Smasti, Libušine, Ursine, Kerna in Selce šteje 4157 duš, fara Podmevec 1940, Grahova 688, Obloka 382, fara Podberda 1280, vseh skupaj 8447 duš, da molčim od nemškega Ruta in od Sterzišč z 1147, in ne vzamem v misel Bukove in Ozešč z 1462 dušami. Ti vsi ceste poleg potoka Bače potrebujejo in se za njo potegujejo. Gorjanom na Šemorski gori in tudi njih sosedom v spodnji Tribuši, in na Slapu pod Ročo, in na Idrii Bači, ki vsi še cesto do Gorice imajo, je vse eno, naj tominsko-cerkljansko cesto po dolini prek reke Idrije, ali poleg potoka Bače peljá. Tedaj se prav za prav le Cerkljani z 2985 dušami, in njih sosedi iz Novake, Otaleža, fare Šebrelje in Jagerše z 2836 dušami, tedaj vseh skupaj 5821 za cesto poleg reke Idrije potegujejo.

Cesta iz Tomina, ki je do Homa že dodelana, do Grahove in od tod do Podberde in Bukove vasí tominskega okraja najbolj sklepa; od pol do ene ure daljave se vasí vežejo, in v hudi zimi bi si pot in zamete ena drugi pretergati pomagale; prek reke Idrije pa bi bilo to nemogoče, kjer zunaj ene vasice Reke ni ne vasí ne ljudi.

Časi so dandanašnji taki, da se ni ne Tomincem, ne Cerkljanom kake pomoči iz cesarske denarnice zanašati; marveč bi jim utegnile c. k. okrajne (kantonske) denarnice z nekakimi prikladami na navadne davke kaj malega pripomoči. Pa glej! te priklade bi se imele po predlogu tominskega poslanca gledé na revščino ljudi v tominskih, cerkljanskih in bovških krajih odpraviti, in vendar se od ene strani za cerkljansko-tominsko pot poteguje, od druge strani pa pripomočke, da bi se ložej napravila, prezira.

Tedaj kaže, da Tominci in Cerkljani morajo cesto, bodi si že poleg potoka Bače, ali prek reke Idrije, na lastne stroške si napraviti. Ako je pa tako, se razvidi, da Tominci bodo pot od Homa v Podmevec na Grahovo nadaljevali, Cerkljani pa bodo, ako jim je ljubo, ali po cesti na Bukovo, na Grahovo s tominskim okrajem se zedinili, ali pa si čisto novo cesto poleg reke Idrije do spodnje Tribuše in na Slap pretergali, in si daljne in bližnje sosede iz domačega, kanaljskega in tominskega okraja na ti in uni strani reke Idrije pridružili, da jim pojde delo bolj od rok. Tominci se tirjatvam, ki bi jim čisto nič ne koristile, udali ne bodo.

To ni nobena sebičnost, tudi ne kaka sanjarija prenapete glave, marveč občni prid in korist cele tominske dežele, ako se cesta ali saj ena pot skozi Hom v Podmevec zdela. Da pa to ni nemogoče in da se z združenó močjo mnogo mnogo storiti zamore, bo priterdil vsak, kateri je z lastnimi očmi vidil, kaj se je na pešenem Homu že naredilo. Zatorej hvala iskrenim Tomincem, ki so se zatega del veliko potrudili, pa tudi moč in serčnost, da bi ne opešali, marveč začeto delo doveršili in srečno do konca dognali.

Prijatelj Tomincov.

Upanje.

Veliko izverstnega se je že pisalo v moogih časopisih o silni potrebi, naš domači jezik v šole in uradnije vpletati. Komur debela mrena oči ne zakriva, lahko vé in spozná, kaj da ljudstvu hasne, kaj dežela želi. Število podpisov očitno za peticijo nabranih to poterdí. Če to obilno